

Enderun Dergisi

Cilt:1 Sayı:2

Gönderiliş Tarihi: 05/05/2017

Kabul Tarihi: 10/07/2017

SİYASAL ŞİDDET NEDENİYLE KENTE GÖÇ EDEN AİLELERDE SOSYAL YAPISI VE KENTSEL BÜTÜNLEŞME SORUNSALI

Ahmet GÜVEN¹
Battal DÜLGER²

ÖZ

Tarih boyunca savaşlar ya da doğal afetler nedeniyle yapılan göçler günümüzde başta ekonomik olmak üzere, kültürel, sosyal nedenlerden kaynaklanabilmektedir. Son yıllarda ülkemizde görülen terör saldırıları nedeniyle de o bölgede yaşayan halkımız, çözümü göç etmekte bularak kendi topraklarındaki her şeyi bırakıp yeni bir hayat kurmak amacıyla başka şehirlere yerleşmişlerdir. Görülen bu göç hazırlıksız, plansız ve zorla olması sebebiyle, aileler kent yaşamına alışmakta zorlanmış ve uyum sağlayamamıştır. Bu makalede siyasal şiddet nedeniyle göç etmek zorunda kalan ailelere yoğunlaşarak, göçün Türk aile yapısına etkisi ve kente göç eden bu ailelerin kente uyum sağlamaları ve kentsel bütünleşme süreci içinde de yaşadıkları uyum sorununa değinilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Aile, göç, kentleşme, siyasal şiddet, kentsel bütünleşme

THE SOCIAL STRUCTURE AND URBAN INTEGRATION PROBLEMS IN THE MEMBERS THAT MOVE TO THE CITY FOR POLITICAL VIOLENCE

ABSTRACT

Migrations in history due to wars or natural disasters can be caused by cultural and social reasons, especially economic. Due to the terrorist attacks in our country in recent years, our people living in that region settled in other cities in order to find a solution and to leave everything on their land and to establish a new life. Because this migration is unprepared, unplanned and forced, families are forced to adapt to urban life and have not adapted. In this article, we concentrate on the families who have to migrate due to political violence, the impact on immigrant Turkish family structure, the adaptation of these families migrating to the city and the problems they have experienced in the process of urban integration.

Keywords: Family, migration, urbanization, political violence, urban integration

¹ Yrd. Doç. Dr., GOÜ, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, <https://orcid.org/0000-0002-5073-6345>, ahmetguvenn@gmail.com
² DMO - Merkezi Satınalma Uzman Yrd, Maliye Bakanlığı, battaldulger@gmail.com

GİRİŞ

Kendine özgü sebeplerle insanların bir yerden başka bir yere geçici veya kalıcı bir şekilde yerleşmesi olarak tanımlanan göç olgusu, insanlık tarihi boyunca süregelen sosyo-kültürel bir olaydır. Bu olgu toplumdaki tüm değişikliklerin aynı doğrultuda gözlemlendiği, toplumun en küçük yapı taşı olan aileyi derinden etkileyen bir konudur. Ülkemizde Doğu ve Güneydoğu Anadolu başta olmak üzere terör, işsizlik vb nedenlerden dolayı sıkça göç unsurunun sürekli söz konusu olduğu görülmektedir. Özellikle terör kaynaklı sorunlara maruz kalan bölgelerde yaşayan aileler can ve mallarını tehdit altında hissetmekte ve bu sebeple şehir değiştirmek gibi ciddi sonuçları olan tedbirler almaktadırlar. Ancak son yıllarda artış gösteren bu eylemler halkımızı çıkmaza sokarak, ailelerin atalarının topraklarını bırakarak büyük şehirlere göç etmelerine sebep olmaktadır. Bu göçler ülkemizde ilk olarak bireysel temelli, sosyolojik ve psikolojik açıdan ayrıca ekonomik, sağlık ve çevre yönünden de sıkıntılar doğurmaktadır. Beraberinde göç eden ailelerin farklı şehir merkezlerinde yaşamak için karşı karşıya kaldıkları uyum süreci ve kente bütünleşme sürecinde yaşadıkları sorunlar bu çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır.

Bu noktadan hareketle ele alınan çalışmada ilk olarak siyasal şiddet ve terör kavramlarını açıklanarak birbirleri arasındaki farklara değinilecektir. Terörün oluşmasına nede olan unsurlardan hareketle göç sebepleri ele alınacaktır. Ardından göç unsuruyla yakından ilişkilendirilebilen kentleşme konusu irdelenecektir. Bu bağlamda kent kavramı, kentin unsurları, kentleşme ve kente yapılan göçler sonucu kentte yaşanan uyum sorunu konularına yer verilecektir. Son bölümde ise kentte gelen göçmenlerin yaşadıkları sorunlar aile bazında ele alınarak, göçün toplumumuzun temel yapı taşı olan aileye ne gibi etkilerinin olduğu belirtilerek, siyasal şiddete maruz kalan ailelerin kent yaşamında kentsel bütünleşme süreci içinde çektiği zorluklar gözler önüne serilecektir.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1.Siyasal Şiddet

Arapçadan dilimize geçmiş olan şiddet kavramı, kaba kuvvet kullanmak anlamına gelir. Türk Dil Kurumu ise şiddeti, karşıt tutumda, farklı görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma, sert davranma, sertlik olarak tanımlamıştır (TDK, 1988: 1225). Şiddet kelimesi, insan vücuduna ya da mala zarar vermenin yanı sıra kişiye psikolojik baskı yapmak ya da psikolojik olarak insana zarar vermek anlamına da gelmektedir (Hazır, 2001: 19). Şiddet, insanlığın var olmasından beri süregelen bir içgüdüdür. İlk insanlardan Habil ile Kabil arasında bile görülen şiddet duygusu günümüzde her ülkede, ilde hatta küçük bir grupta dahi etkilerini göstermektedir. Çünkü bu duygu, insanın doğasında vardır ve hiçbir zaman yok olmayacaktır. Bu noktada yapılacak şey ise, diğer duygularla şiddeti bastırmak ve huzurun daim olduğu bir toplum meydana getirmektir. Şiddet kelimesi yalnız kullanıldığında siyasal bir anlam içermemektedir. Ancak siyasal şiddet kavramı, yapılan bu şiddetin siyasal bir amaca hizmet ettiği anlamına gelmektedir (Avcı, 2004: 5).

Joseph La Palombara, siyasal şiddeti şu şekilde tanımlamıştır: Hükümet kararlarını ve kamu politikalarını uygulama veya bunlara karşı çıkma amacıyla; kişilere ve mala yönelik fiziksel açıdan zarar verici ve yıkıcı eylemler veya böyle eylemlerde bulunma tehdidine siyasal şiddet denmektedir (Palombara 1974: 379, aktaran Keleş 1982: 92). Bir devlette zaman zaman hükümet ile muhalefet ya da farklı iki siyasi grup arasında çatışma meydana gelebilir. Ancak bu çatışma, şiddet unsurunu barındığı sürece buna siyasal şiddet denilebilir. Eğer ki barındırmıyorsa bu davranışlar, siyasal kültür çerçevesinde var olabilecek bir faaliyet olarak algılanmalıdır.

Siyasal şiddet kavramı terörizm kelimesi ile karıştırılmaktadır. Bu iki kavram birbiri ile ilişkili olsa da aynı manaya gelmemektedir. İngiltere Terörle Mücadele Kanunu'nda terörizm; “siyasi kurumlara karşı şiddet kullanımı veya toplumun çeşitli kesimlerinin korku içinde bırakılması maksadıyla şiddet kullanmasıdır.” (Chomsky, 2000: 42). Tülin İçli ise terörizmi şu şekilde tanımlamıştır: “Hükümet karşıtı gruplar tarafından başkalarını yıldırım korkutmak yoluyla etkilemek için kullanılan bir taktiktir. Ötekilerin zihinlerini ve/veya davranışlarını değiştirmek için silah kullanma gereğine inanmaları ve ahlaken kabul edilebilir gördükleri bu taktiklerinden başka seçimleri olmadığına inanmaları bunu da politik veya dini dogmalara dayanmalarınıdır.” (İçli, 2002: 706).

Terör ve terörizm kavramı birbirine karıştırılmamalıdır. Terör kelimesi ise Latince “terrere” kelimesinden türetilmiş olup; titremek, büyük korku, dehşet anlamına gelmektedir (Kara, 2004: 63). Korkutma, yıldırma ve tedhiş anlamına gelen terörün tanımı hakkında grupların menfaatleri, ideolojik farklılıkları vb. nedenlerden dolayı bir uzlaşma bulunmamaktadır (TDK, 1988: 1459).

Terör kavramı, toplumu ya da bireyleri biranda kaplayan korku ve şiddet ruh halini ifade etmektedir (Hançerlioğlu, 1980: 321, aktaran Çağlar 1997: 119).

Şiddet terörün vazgeçilmez yöntemidir. Aynı zamanda terör, siyasal bir amaç doğrultusunda gerçekleştirilir. Terör; bir siyasal şiddet çeşidi olmasına rağmen, yasadışı örgütler tarafından işlenebileceği gibi ülkedeki mevcut yönetim tarafından da yapılabilir. Siyasi bir amaç doğrultusunda terörizm, iktidarı devirmek için yapılmasının yanı sıra iktidarın vatandaşlarını mevcut düzene bağlamaya çalışması şeklinde de görülebilmektedir (Güzel, 2002: 7).

Gelecekte yeni bir düzen vaat eden terörizm, terör eylemlerini meşrulaştıracak bir senaryoya sahiptir. Bu senaryoda da dünyayı iyi ve kötü şeklinde ikiye ayırarak kendisini desteklemeyen herkese kötü sıfatı vermiştir (Alkan, 2002: 17-18).

Terörizmin oluşabilmesi için üç temel unsura ihtiyaç vardır:

Bunlardan ilki devletin birlik, beraberlik ve bütünlüğüne yönelik bir amacının olması anlamına gelen ideolojik unsur,

Bir diğeri illegal örgüt tarafından yapılması anlamına gelen örgütsel unsur,

Son olarak da korkutma, yıldırma ve sindirme amacıyla eylemler yapılması anlamındaki eylemsel şiddet boyutudur (Fırlıklı, 1998: 79-80, aktaran Alkan 2002: 28).

1.2. Kentleşme

16. yüzyıldan önce insanlar ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla tarım ve hayvancılıkla uğraşarak köylerde yaşamaktaydılar. Sanayi Devrimi ile birlikte buhar gücü ile çalışan makineler icat edilmiş ve gündün güne tarım ve hayvancılığın önemi azalmıştır. Tarımda makineleşmeye geçmesiyle birlikte insan gücünün önemi azalmış olup köylerde yaşayan nüfus da işsiz kalmıştır. İnsanlar, iş bulabilmek ümidiyle kurulan fabrikaların yanına göçerek hayatlarını idame ettirmeye çalışmışlardır. Kent denilen, bu yeni yerleşim merkezleri öncekilerden farklı olarak tarım ve hayvancılıkla ilgilenmeyip, heterojen bir yapıya (işveren-işçi vb.) sahip olmuşlardır.

Kent sözcüğü geçmişten beri medeniyet sözcüğü ile eşdeğer olarak kullanılmıştır. Etimolojik olarak kent, Latince medeniyet sözcüğünün öbeği olan “civitas” ve Arapçada ise “medine” sözcüğünden türetilmiştir. Kentin birçok işlevi bulunması sebebiyle farklı tanımlamalar yapılabilmektedir. En genel tanımı ise; sınırları içerisinde yaşayan insanların geçim kaynaklarının tarım ve hayvancılıktan farklı olan, toplumsal ilişkiler, kültürel alanlar, nüfus yoğunluğu gibi birçok alanda kırsal kesimden farklı olan, birincil ilişkilerden ziyade ikincil ilişkilerin mevcut olduğu yerleşim yerleridir (Gün vd., 2015: 431).

Bir yerin kent olabilmesi için dört farklı ölçüte ihtiyacı vardır:

Demografik Ölçüt: Nüfusu 20.000’den fazla olan yerleşim birimlerine kent, 2.000 ile 20.000 arasında olan yerlere kasaba ve nüfusun 2.000’den az olduğu yerlere ise köy denilmektedir (Erkan, 2002: 16).

İşlevsel veya Ekonomik Ölçüt: Kentin tanımlanmasında nicel ölçütün yalnızca geçerli olmayıp bunun yanında işlevsel boyutunda olması gerektiğini açıklar. İşlevselden maksat ise tarım dışı sektörlerde ihtisaslaşmak anlaşılmalıdır.

Toplumbilimsel Ölçüt: Kent, o yerleşim yerindeki üretimin yapısı, nüfusun yoğunluğu, heterojenliği ve örgütlenme düzeyleridir. Aynı zamanda kent, kendine özgü bir toplumsal örgütü, kültürü bulunan kalabalık bir insan birliğidir (Erkan, 2002: 17).

Yönetimsel Ölçüt: Kent, nüfusları ne olursa olsun il ve ilçe merkezi konumunda bulunan yerleşmelerdir. Belli bir yönetsel örgüt biriminin sınırları içinde kalan yerlere kent, bu sınırların dışındaki alanlara köy denilmesini gerektiren tanımlar yönetsel sınır ölçütünü kullanan tanımlardır.

Kentleşme ise en genel tanımıyla; kent sayısının artması ve bu alanlarda yaşayan nüfusun artması demektir. Kentleşme sadece insanları kent olarak adlandırılan yerlere çekme sürecini belirtmekle kalmamakta, insanların kentin yaşam biçimini benimsemesi anlamına da gelmektedir. Kentleşmenin nedenlerini ekonomik, teknolojik, siyasal ve sosyo-psikolojik nedenler olmak üzere dört grupta toplamak mümkündür. Bunlardan her biri bir diğerini etkileyen, birbirleriyle iç içe geçmiş faktörlerdir (Keleş, 2006: 31-36).

Ekonomik Nedenler: Bu nedenler genellikle köylü nüfusu köyünden iten, tarım kesiminin içinde bulunduğu koşullardan kaynaklanmaktadır. Tarımda çağdaş üretim araçlarının kullanılması, tarımsal üretim sürecinin her aşamasında ilkel yöntemlerin terk edilmesi, buna karşılık üretimi etkileyen yeni girdilerin artan oranda kullanılması tarımda çalışmasına ihtiyaç duyulan insan gücü miktarını azaltmıştır.

Bu nedenlerden bazıları da kırsal bölge nüfusunu kent merkezlerine çekmektedir. İş fırsatları, daha iyi istihdam koşulları, eğitim kolaylıkları, ulaşım imkanları ve sağlık hizmetleri de bunlara örnek gösterilebilir (Tezcan, 1995: 195).

Teknolojik Nedenler: Bu nedenlerin altında iki etken bulunmaktadır; ulaşım imkanları ve iletişim teknikleri. İletişim teknolojisindeki ilerlemeler sayesinde fikirlerin, haberlerin ve bilgilerin insanlar arasında kolay ve hızlı bir şekilde yayılması kentleşmeyi hızlandırmıştır (İsbir, 1986: 21).

Siyasal Nedenler: Siyasi kararlar, yönetim yapısının özellikleri, hukuki düzenlemeler ve uluslararası ilişkiler kentleşmeyi özendirir. Eğer bir ülkede; gezme, ticaret ve yerleşme gibi temel hak ve özgürlükleri sınırlayıcı bir siyasal rejimle yönetiliyorsa, kentleşme olumsuz etkilenir (Keleş, 1996: 35).

Sosyo-psikolojik Nedenler: Kentlerin özgür havası, daha geniş bir kümenin üyesi olma duygusu, kentli olmanın gururunu paylaşma isteği, köyden kente göç etmeye belirli bir toplumsal aşağılık duygusunu ortadan kaldıran bir yükseliş gözüyle bakılması kentleşmenin sosyo-psikolojik nedenlerinin bazılarıdır (Keleş, 1996: 36).

Kentleşme kırsaldaki homojen yapının tersine heterojenleşmeye sebep olur. Kent, var olan zıtlıkların bir uyum içerisinde giderilmesi zorunluluğunu doğurur. Kentleşme sebebiyle düzensizleşen nüfus ölçütü, ihtiyaç dışı ve hızlı gelişen kentlerde yaşayan insanlara belediye, sağlık, ulaşım vb. hizmetlerin sunulmasını güçleştirmektedir. Bunun yanı sıra kentsel organizasyonun teşekkülü gerçekleşmemekte; kırsalda var olan gizli işsizliğin yerini endüstrileşememiş kentlerde açık işsizlik almakta; plansız büyüme sonucu kente gelenlerin konut ihtiyacı karşılanamamakta ve çarpık kentleşmeye neden olmaktadır (Özek, 1973: 61).

Kentleşmeyle birlikte ortaya çıkan bazı sosyal problemler bulunmaktadır. Göç, gecekondulaşma, işsizlik, kentsel hizmetlerin yetersizliği, kentsel yoksulluk bu problemlerin başında gelir.

1.3.Göç

İnsanlar ilk günlerden beri sürekli hareket halindedir. Bu hareketliliğin iklim ve tabiat koşulları, güvenme gereksinimi, barınma ihtiyacı ve yiyecek bulma gibi çeşitli nedenleri vardır. Göçebe topluluklar bir mekandan başka bir mekana hayatlarını devam ettirebilmek için yol almışlardır (Akpunar, 2012: 17). Göç olgusunda sadece mekânsal bir değişiklik söz konusu değildir. Göç, coğrafi yer değiştirme sürecinin toplumsal, ekonomik, kültürel ve siyasal boyutlarıyla toplum yapısını değiştiren nüfus hareketlerinin tümüdür.

İktisadi gelişme arttıkça, iç göçler de artar. Batı tarzı gelişmiş toplumlarda sanayi geliştikçe göç artmış ve kentleşme başlamıştır. Oysa Türkiye gibi üçüncü dünya ülkelerine benzer kentleşme süreci geçiren gelişmekte olan ülkelerde ise göç, iktisadi gelişmelerden değil kırsalda zorlaşan hayat şartlarından kaynaklanmakta; kırsalda değişen iktisadi faaliyetler ve yetersiz kaynaklar kişileri göçe itmektedir.

1.2.1.Göçün Nedenleri

Tarihsel olarak, endüstrileşme ve beraberinde yaşanan ekonomik gelişmeye paralel olarak iş gücü talebi kent merkezlerine doğru yoğun bir göç dalgasının yaşanmasına sebep olmuştur. Bu kapsamda göç olgusu, kır toplumunun çözülmesi, sanayileşme süreci ve bu süreçte kentler ve bölgeler arasında ortaya çıkan gelişmişlik farkları ile doğrudan ilişkisi kurularak değerlendirilmesi gereken bir kavram olmuştur (Yenigül, 2005: 275). Kırsal alanlardan kentsel alanlara doğru yönelen göçün nedenleri; itici, çekici ve iletici güçler şeklinde sınıflandırılmıştır.

İtici Güçler: Aşırı nüfus artışı ve tarımsal sektöründe meydana gelen yeni teknik gelişmeler bu alanda çalışanları üretim sürecinin dışına itmiştir. Tarımsal üretimde insan ve hayvan unsurundan faydalanılarak gerçekleştirilen faaliyetlerin yerini, makine gücünün alması, tarım topraklarının mülkiyetindeki dengesizlik ve büyük tarımsal işletmelerin artışı neticesinde meydana gelen işsizlik ve topraksızlaşma, kırsal nüfusu kentlere yönelten etkenler arasında sayılmaktadır (Yenigül, 2005: 276). Kırsal bölgelerde yaşayan insanların eğitim ve sağlık hizmetlerinden yeteri kadar faydalanamaması, burada yaşayan insanların geleneksel toplum baskısından kurtulma isteği, töre ve kan davası gibi toplumsal gerekçeler karşısındaki korku ve kaygılar kırdaki insanları kent merkezlerine iten onları göçe zorlayan faktörler arasında sayılmaktadır. Ülkemizin özellikle Doğu ve Güneydoğu Bölgesi'nde görülen terör kaynaklı güvenlik sorunları nedeniyle plansız ve mecburi bir şekilde yapılan göçlerde itici güçler arasında görülmektedir (Türkyılmaz, 1998: 22).

Çekici Güçler: Kentsel yerleşim alanlarının sundukları çeşitli olanaklar kırsal alanda yaşayan nüfusa çekici gelmekte ve göç etmesinde ki önemli bir faktördür. Sanayileşme ile birlikte kentlerde iş gücü ihtiyacı meydana gelmiştir. Kırsal alanda yaşayan nüfus ise daha yüksek gelir elde etmek amacıyla kentlere göç etmek istemişlerdir. Bunların yanında kentlerde ki kaliteli eğitim, standardı yüksek bir sağlık hizmeti, sportif-kültürel etkinliklerin varlığı ve daha özgür bir yaşam sürme ihtimali kırsal nüfusa daha cazip gelerek göç etme nedenleri arasında yer almıştır (Sencer, 1979: 61-62, aktaran Keskin 2014: 25).

İletici Güçler, Göçün maliyetini doğrudan artıran uzaklığın, ulaşım teknolojisinde meydana gelen yenilikler sayesinde göç kararını olumsuz etkileyen yönü azalmıştır. Ulaşım araçlarının çeşitliliği ve sağladığı kolaylıklar göçü tetikleyen bir önemli bir unsur olmuştur. İletişim teknolojisindeki gelişmeler ile birlikte göçün insanlar üzerinde ki kaygılarını azaltmış, yaygın ve etkin iletişim ağı sayesinde dışarıdaki yaşamdan haberdar olan insanlar, diğer faktörlerin de bir araya gelmesiyle göçe yönelmişlerdir (Kartal, 1978: 7, aktaran Keskin 2014: 26). Kırdan kente, doğudan batıya, yurt içine ve yurt dışına olan göç hem göç edenlerin hem göç alan bölgelerin yaşamını hem de Türk toplumunu yakından etkilemiştir. Bu etkileşimden toplumun temel yapı taşı olan ve toplumdaki en küçük değişikliğin bile gözlemlenebildiği aile kavramı üzerinde durularak, toplumdane gibi farklılıklara sebep olduğu açıklanacaktır.

1.4.Aile

Aile toplumun en küçük sosyal yapı taşıdır. Bütün toplumlarda aile, bireyler için yaşamın merkezidir. Aile kurumu içinde cereyan eden samimiyet, psikolojik ve sürekli ilişkiler ailenin temel özellikleri arasında görülmektedir. Aileyi oluşturan bireyler arasında muhtelif roller sistemini meydana getirir. Bu nedenle aile, fertleri arasındaki ilişkilerden ve ilişkilerin yapılaşmasından doğan kurumlar olarak ifade edilmektedir (Keskin, 2014: 35). Biyolojik ilişki neticesinde insan neslinin devamını sağlayan, toplumsallaşma sürecinin ilk ortaya çıktığı kurum olan aile, karşılıklı ilişkilerin belli kurallara bağlandığı, biyolojik, psikolojik, ekonomik, toplumsal, hukuki boyutları olan toplumsal bir birimdir. Bir zümrenin aile olarak kabul görmesi için, bu zümrede bulunan insanlar arasında gerçek veya dolaylı kan bağı bulunması ya da ailenin bağlı olduğu cemiyet tarafından kendisine hukuk olarak verilen bir bağın olması gerekmektedir (Ülken, 1991: 27).

1.3.1.Ailenin Temel İşlevleri

Ailenin Biyolojik İşlevi: Aile, biyolojik üremenin vuku bulduğu ve toplumun devamının sağlandığı tek gruptur. Cinsel tatmin, çocuk sevgisi aile üyeleri arasındaki bağları kuvvetlendirmekte ve psikolojik tatmin sağlamaktadır (Tulunoğlu, 2009: 30).

Ailenin Psikolojik İşlevi: Aile, aynı zamanda yalnızlığı gideren ferдин maddi-moral savunmasını sağlayan birliktir. Modern dönemde ise ailenin bu işlevi daha da önemli hale gelmiştir (Aydın, 2000: 38).

Ailenin Toplumsallaştırma İşlevi: Çocuğun kişiliğinin gelişmesi ailede başlar. Toplumsal normlar orada öğrenilir. Ailede toplumsallaşma, çocuğa öğretimde bulunma, rehberlik, çocuğun eylemlerine yanıt vermek ve kendi eylemlerine çocuğu katmak yoluyla olur (Tezcan, 1995: 121).

Ailenin Ekonomik İşlevi: Aile doğrudan mal üretmese de geniş kapsamlı bir hizmet sektörüdür. İnsanı mal üretimine hazırlayan süreçler ailede işlemektedir (Tulunoğlu, 2009: 30).

Ailenin Sevgi İşlevi: Çocuğun en önemli ihtiyaçları arasında sevgi duymak, şefkat görmek gelir. Ailenin kalıcı işlevi olarak görünen bu işlev, onun değerini giderek arttırmaktadır. Sevgi ile çocuk sağlıklı bir kişilik geliştirebilir (Tezcan, 1995: 120).

Ailenin Boş Zamanları Değerlendirme İşlevi: İnsan için dinlenme ve eğlenmenin gerçekleştiği en önemli yer ailedir (Aydın, 2000: 39).

Kentleşme süreci ailenin işlevlerinde bir değişim ortaya çıkmasına neden olmuştur. Kentleşme ile birlikte aile büyüklüğüne göre geniş aileden çekirdek aileye doğru, yerleşim yerine göre köy ailesinden kent ailesine doğru bir geçiş yaşanmıştır. Ayrıca köy ve kent ailesi arasında gecekondular ailesi de yer almaktadır. Sanayi öncesi toplumlarında ve günümüzde tarım toplumlarında görülen geniş aile; daha çok kırsal alanda yaşayan geçimini tarımla sağlayan, akrabalık ilişkileri son derece kuvvetli, erkeklerin otorite ve karar almada etkin olduğu, geleneklere bağlı bir aile tipi olarak karşımıza çıkmaktadır (DPT, 2001: 18). Aynı hane içinde birden fazla karı-koca ve çocuklarıyla, evlenmemiş büyüklerin de bulunabildiği geniş aile, hiyerarşik bir özellik gösterir. Otorite babadadır ya da ailenin en yaşlı üyesindedir. Murdock'a göre çekirdek ailenin cinsel ilişkileri düzenleme, ekonomik dayanışma, üreme ve toplumsallaşma olmak üzere dört temel işlevi bulunmaktadır (Tulunoğlu, 2009: 36). Karı, koca ve evlenmemiş çocuklarından oluşan çekirdek aile ise uzmanlaşmamıştır. Çocuk yapma ve psikolojik doyum çekirdek ailenin iki temel işlevidir. Sanayileşme ve toplumsal, coğrafik hareketlilik sonucu geniş ailenin yerini çekirdek aile almıştır (Timur, 1972: 19).

Yerleşim yerine göre aile türlerinden ilki olan kırsal aile ise, esas olarak tarım ve hayvancılık yapan ve üretim değerleri yıldan yıla değişerek kendi tüketimini yapan bir ailedir. Köy ailesi de denilen kırsal aileler, genellikle geniş aileden oluşmaktadır. Çekirdek aile olsa bile bu aileler anne-babalarına yakın oturmakta ve ekonomik ve toplumsal bir birlik olma özelliğini sürdürmektedirler (Kongar, 1976: 405-407). Türkiye'de kentsel aile, çekirdek aile yapısına sahiptir. Bu ailelerde akrabalık ilişkilerinin zayıflaması ile gereksinimlerini kurumlar yoluyla karşılar. İnsanlar arası ilişkileri yüz yüze olmayıp, resmi ve ikincil niteliktedir. İnsanlar karşılıksız, sıcak, içten, sevgi ve hoşgörü gibi ortamı çekirdek aileden bekler, fakat bu tür aile de bu tür gereksinimleri karşılamaktan uzaktır. Üyeler zamanlarını birbirlerinden uzakta geçirmektedirler (Tezcan, 1995: 128). Kent ailesi olarak adlandırılan kentte yaşayan aileler, uzmanlaşmış, farklılaşmış ve örgütlenmiş kurumlarla çevrili etkin bir teknolojinin oluşturduğu sosyal çevrede yaşayan insanlardan meydana gelmektedir (Kıray, 1984: 69). Yerleşim yerine göre aile türlerinin sonuncusu da kırsal kentsel etkileşim sonucu ortaya çıkan büyük kentlerin fiziksel ve sosyal koşulları yeterli olmayan yerleşim birimlerinde kendine özgü bir yaşam biçimi geliştirmiş olan gecekondular ailesidir (Gökçe, 1996: 139). Sanayileşme ile birlikte şehirlerin yeni iş ve eğitim olanakları oluşturmasıyla köyden kente doğru bir göç meydana gelmiştir. Bu göç sonucunda kırsal kesimden gelen nüfus, kent hayatına alışmamış ve kenar semtlerde gecekondular denilen aileler meydana getirmişlerdir. Bu tür aileler çekirdek aile özelliği taşımasına rağmen, göç etmeyip köyde yaşayan akrabalarından ekonomik destek alırlar. Bu nedenle gecekondular ailesi şehre yerleşmesine rağmen, köyden kopmadığı için köy ailesinin özelliklerini gösterir. Ancak kent ailesiyle de yüz yüze temasta oldukları için de kent ailesi özelliklerini de göstermektedir (Merter, 1990: 29- 30).

2.KENTLEŞME SÜRECİ VE AİLENİN SOSYAL YAPISIDA GÖRÜLEN DEĞİŞİM

Kentleşme, bir toplumsal değişme sürecidir. Kentleşme, farklı toplumsal-ekonomik özellikler taşıyan iki ayrı yerleşim çevresi arasındaki bir nüfus hareketidir. Toplumsal değişmeler, her tür insan ilişkisinin yeniden düzenlenmesine, değişmesine sebep olmaktadır. İnsanların yaşam alanlarının değişmesi yaşam biçimlerini değiştirmekte; yaşam biçimlerinin değişmesi de aile yapısının, kültürel değerlerin, toplumsal olguların, siyasi davranış biçimlerinin değişmesi anlamına gelmektedir(Erkan, 2002: 223-224). Kentleşmeye eşlik eden bu değişme sürecinin, etkilerinin en belirgin olduğu alan toplumsal değişimin konusu ve taşıyıcısı konumunda olan aile olmaktadır. Toplumların hızla değişip dönüştüğü günümüzde aile bütün bu dönüşümlerin merkezinde yer almaktadır.

Çekirdek aile ya da kente yerleşmiş olması nedeniyle kentsel aile; aile ve akrabaların birbirleri üzerindeki değer ve ahlak denetiminin çok az olduğu, eşlerin birbirlerini, kendi kararlarıyla seçtikleri, kadının da erkekle birlikte çalışma hayatına katıldığı, üretimden çok tüketimle betimlenen, karı- koca ve evlenmemiş çocuklardan oluşan bir ailedir (Kongar, 1986: 27-28). Geleneksel toplumlarda ailenin, bir tarımsal işletme örgütlenmesi olmasına bağlı ve insanı da bir üretim unsuru ya da işgücü olarak görmesi sebebiyle çok çocukluluk kaçınılmaz bir sonuç olarak ortaya çıkmıştır. Kentsel aileye baktığımızda ise çok çocukluluk, ağır bir harcama yükü, önemli bir gider konusu olmakta ve çocuğun yetiştirilmesi, eğitilmesi ve toplumsallaştırılması ayrı bir zahmet olarak görüldüğünden dolayı ailelerdeki çekiciliğini yitirmiştir. Aynı zamanda kırsal kesimde ki fiziksel güç ihtiyacı ve soyu devam ettirme unsurlarından dolayı erkeğe verilen önem, günümüz kentsel toplumun da geçerliliğini yitirmiştir (Sencer, 1979: 330-332). Ayrıca; çekirdek aile de baba, geleneksel ailedeki merkezi, otoriter konumunu kaybetmekte, evde eski güçlü konumunu muhafaza edememektedir, anne ise hem ev içinde hem de ev dışında görevler üstlenen çok fonksiyonlu bir aktör haline gelmektedir.

Günümüz modern ailesinde cinsel faaliyet ile çocuk yapma faaliyeti birbirinden ayrıldığından, eş, geleneksel toplumlarda ki üreme işlevi için değil de sadece aşk için başvuru olan kadının rolünü almaktadır. Ayrıca modern toplumunda aile, -eşinsel evliliklerin yasallaşması ile üretim işlevinden soyutlanmakla kalmamakta, evrensel tek işlevi olan üreme işlevini yerine getirme sorumluluğundan da kaçmaktadır. Geleneksel toplumlarda ekonomi, tarımsal faaliyetlere dayanmaktadır. Bu nedenle, aile bir arada çalışmakta, böylece aile üyelerini birbirine sıkıca bağlamakta ve aile üyeleri üzerinde daha güçlü bir sosyal kontrol sağlamaktadır. Kentleşme ile birlikte ailenin sosyal kontrol işlevi de ortadan kalkmıştır (Keskin, 2014: 87). Sanayileşme ile birlikte üretim ailenin tekelinden çıkarak, daha büyük, kâr amaçlı işletme birimlerinde yapılmaya başlanmıştır. Aile işletmelerinin tamamen ortadan kalkması ile üyelerin bir kısmı, bütünüyle, ekonomik etkinliklerin dışında kalmaktadır. Geleneksel toplumlarda ailenin eğitim işlevine, çocuklara belli meslekler edindirmesinin de dahil olduğu dile getirilmektedir. Ayrıca aileler, verdikleri eğitimle çocuklara belli bir hayat tarzını da öğretmekte idiler. Modern toplumlarda ise, çocukların meslek edinmeleri bürokratik örgütlere devredilmiş durumdadır (Erkan, 2010: 231). Geleneksel toplumlarda önemli olan demografik özelliklerin yerini, modern toplumlarda bilgi ve becerileri almıştır.

Kırsal toplumlarda ebeveynler ile çocuklar arasında ki bağımlılık ilişkisi, kentsel topluma geçiş ile birlikte tam tersi bir görüntü sergilemiştir. Geleneksel toplumlarda ki çocuk küçükken aileye olan bağımlılığı, zaman geçtikçe de devam etmekte ve çocuk ebeveyn olduğunda da aynı kalmaktadır. Ancak modern toplumlarda bu düşünce tam tersi olmakta ve ebeveynler yaşlılıkta güvenebilecek birinin bulunması için çocuk istemektedirler. Bu konu kapsamında modern bir toplum olan ülkemizde yapılan bir araştırmada ki hem erkeklerin hem de kadınların %77'si çocuk isteme sebebinin, yaşlılıkta güvenebilecek birisinin olması unsurunu belirtmişlerdir (Kağıtçıbaşı, 1984: 134-137). Geleneksel ailede, yükümlülükler, gelenekler ve ailenin ihtiyaç ve beklentileri önemli iken; modern ailede, bireysel beklenti ve mutluluk ile bireyin kendini gerçekleştirme özelliği önemli hale gelmektedir. Kentleşme ile birlikte, geniş ailelerin ve öteki akraba gruplarının etkileri azalmaktadır. Eş seçimi daha özgürce yapılmaktadır. Hem evliliğin başlatılması hem de aile içindeki kararların verilmesi bakımından, kadın hakları daha etkili bir görüntü sergilemektedir. Akraba evlilikleri yaygınlığını yitirmektedir ve çocuk haklarının genişletilmesi yönünde genel bir eğilim bulunmaktadır.

Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu'nun yapmış olduğu Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan Terör Nedeniyle Göç eden Ailelerin Sorunları adlı araştırma, terör nedeniyle göç etmek zorunda kalan ailelerin yaşamış olduğu problemleri gözler önüne sermiştir (Türkyılmaz, 1998: 79). 1998 yılında yapılan bu çalışmaya göre deneklerin -bölgedeki halk denek olarak incelenmiştir.- göç etmelerindeki

en önemli sebebin %33.9 oranla “örgütün baskısı” olduğu saptanmıştır. İkinci etmen ise % 24.4 oranla “devlet baskısı” olduğu görülmüştür. Sadece bu iki unsur bölgeden göç edenlerin nüfusun yüzde altmışının nedeni olduğu görülmektedir (Türkyılmaz, 1998: 70). Araştırmadaki bir başka olgu ise köyün tamamının göç edip etmediği hakkındadır. Batı da köyün tamamının göçme oranı yüzde 16,6 iken doğuda köyde yaşayan halkın hepsinin göçme oranı yüzde 78,3 olduğu gözlemlenmiştir (Türkyılmaz, 1988: 71). Göçülen yerlerin özelliklerine bakıldığında ise en önemli sebebin akrabalarının önceden o bölgelere yerleşmeleri olduğu -%28.9- ortaya çıkmıştır. İş, sağlık, eğitim ve sosyal imkanların oranının bu unsurun oranının gerisinde kalması da bizlere göç eden insanların, gittikleri yerlerde ne tür olgulara dikkat ettiğini göstermektedir. Hazırlıksız, plansız, zorunlu bir şekilde göçen ailelerin ilk dikkat ettiği unsur, gittikleri yerlerde kendilerine yardımcı olacak toplumsal hayata uyum sağlamalarını kolaylaştıracak bir akrabasının bulunmasıdır (Türkyılmaz, 1988: 77). Göç edenlerin, göç ettikleri yerlerde en çok zorlanılan konusu sorulduğunda ise batı ile doğuda farklı sonuçlar alınmıştır. Batıdaki en zorlanılan konunun yüzde 32.0 oranla işsizlik ardından da yüzde 27.8 oranla şehre uyum olduğu görülmekte iken; doğuda ise şehre uyumun oranının yüzde 45.0 olduğu işsizliğin ise yüzde 21.5 oranla ikinci sırada olduğu gözlemlenmiştir (Türkyılmaz, 1988: 79).

Bu yapılan araştırmada göç edenlerin en çok zorlanılan konu hakkında belirlenen unsurlar; işsizlik, konut sorunu, şehre uyum, hayat pahalılığı, dil sorunu ve diğerleri şeklinde belirlenmiştir. Bu bağlamda özellikle siyasal şiddet nedeniyle göç eden ailelerin kent yaşantısına en kısa zamanda adapte olup, zorluk çekmemesi için alınması gereken önlemlere baktığımızda ilk olarak devlet bu ailelere ihtiyaçları doğrultusunda maddi yardım yapmalıdır. Kente ilk yerleşen ailelerde erkek çocukları ilk zamanda ailenin geçimine katkıda bulunmak için çalışma eğilimi gösterecektir. Ancak geleceğimizin temini olan çocukları eğitime göndermeyi teşvik etmek için göç eden bu çocukların eğitim masrafları da karşılanmalıdır. Özellikle yaşlıların oluşturduğu göç ettikleri yerlere geri dönmek isteyen aileler, engellenmemeli bilakis teşvik edilmelidir. Aksi takdirde bir başka göç dalgası başlayabileceği gibi farklı sorunları da beraberinde getirebilir. Göç edenlerin daha hızlı toplumsallaşabilmesi hususunda kent nüfusunun, bu insanlara olumsuz düşüncelere kapılmalarını azaltıcı önlemler alınmalıdır. Ayrıca bu insanların, kent yaşamına uyum sağlayama adeta kentlileşme bağlamında gerekli tüm alanlarda araştırmalar yapılmalı ve çözüm önerileri hayata geçirilmelidir.

3.KENTLERE YAPILAN GÖÇLER VE KENTSEL BÜTÜNLEŞME SORUNU

Nedeni ne olursa olsun göç neticesinde farklı bir şehir merkezine yerleşen ailelerin hem kendi içinde hemde göç ettikleri kentle olan bütünleşmeleri belirli bir zaman almaktadır. Hatta bazı aileler bu kentleşme süreci içinde uyum sorunu yaşamakta ve başka kentlere göç etmek zorunda kalmaktadır. Siyasal şiddet nedeniyle memleketlerini terk ederek soluğu büyük kentlerde alan ailelerin kentlere adapte olması çok kolay olmayacağı gibi çevresinde yaşayan insanların kendileriyle kentsel anlamda bütünleşmelerinde bir takım sorunlar ortaya çıkaracaktır.

Kentleşme unsurunun bir parçası olan kentlileşme ve kentsel bütünleşme konusu doğru yapılan bir kentleşme sürecinin olumlu sonucunu oluşturmaktadır. Kentleşme sürecinde görülen yanlışlıklar kentte yaşayan insanların kentsel bütünleşmelerini engellemekte ayrıca kentte var olan insanların uyumunu da zedelemektedir. Bu çerçevede kentleşme süreci içinde kente yaşayan insanların çevresiyle ve kent-mekan ilişkisi içinde bir arada yaşamalarını ifade eden bir kavram olarak ele alındığında kentleşme, sadece nüfusun belli noktalarda yığılmasını ifade ederken, kentlileşme kavramı ise bu yığılmayla birlikte bu alanlarda yaşayan nüfusun kentli değerlere sahip hale gelmesini, kentin sunduğu imkanlardan yararlanabilmesini ve kent hayatıyla bütünleşmesini ifade ettiğini vurgulamak mümkündür (Torunoğlu, 2007: 383). Kentlileşme ve beraberinde gelen kentle bütünleşme olgusu insan faktörünün kentlerdeki konumu ve pozisyonu kente göç eden insanların kent sakinleriyle birlikte oynayacağı roller kentsel bütünleşme sürecinde önemli bir yere sahiptir (Güven ve Özkiraz, 2013: 417).

Kentler sadece fiziksel bir mekân olarak düşünülmemelidir. Kentlerin kentlerde yaşayan insanların, ailelerin, toplulukların sosyal nitelikleri göz ardı edilerek, sadece kentin ekonomik fırsatlar ve mekân değeri dışında olanakları bulunmayan yerleşimlirmiş gibi geliştirilmeye çalışılmaması yanlış olacaktır (Kaypak, 2010: 85). Kentler yaşayan canlı mekânlardır. Kentlerde insanlar gibi nefes almaktadır. Kentte meydana gelen olaylar kentin tüm unsurlarını yakından

etkilemektedir. Kente dışarıdan gelen göçler ketin doğasını doğrudan etkilemektedir. Kentin dışarıdan gelen misafirlerine ev sahipliği yapabilmesi belli bir zamanın geçmesiyle mümkündür. Bu zaman zarfında kentin başta yapısı olmak üzere toplumsal, ekonomik, çevresel kimliği yeniden inşa edilmektedir. Bu süreç içinde özellikle göç sonucu gelen nüfusun kentte uyum sağlayamaması kentte düzenin bozulmasına, suç oranlarının artmasına, kent içinde yaşayan insanlar arasında mesafenin artmasına ve buna bağlı bir takım sorunlara neden olması kentte mevcut yaşayan insanlar üzerinde ciddi sorunlar oluşturmaktadır.

Bireyler yaşadığı yer ile bütünleşir ve kendini oraya ait hissederse, yaşadığı yerle ilgili gelişmelere seyirci kalmayacak, olağan siyasal katılma davranışlarında bulunarak gelişmelere yön vermeye çalışacaktır. Aksi takdirde birey ya katılımdan uzak duracak ya da olağandışı katılma biçimlerini benimseyecektir (Karakoç, 2011:257-158). Göçler sonucu kent profilinin değişmesi uyum süreci kentsel bütünleşme bu kapsamda kentin doğasına çok da uygun görülen bir durum ortaya çıkarmayacaktır. Bu sorunların giderilmesinde kent yönetiminin hatta merkezi idarenin alacağı hukuki, ekonomik, politik kararların önemini oldukça büyüktür. Bu nedenle istenilen bir kentleşme süreci ve beraberinde gerçekleştirilecek olan kentlileşme ve kentsel bütünleşme sorununun çözümünde hem yerel hemde merkezi idarelere önemli görevler düşmektedir.

SONUÇ

Kentleşme sürecinin bir sonucu olan kentlileşme ve kente uyum sağlama anlamına gelen kentsel bütünleşme kavramları kent dışından çeşitli nedenlerle kente göç eden aile ve bireylerin kente getirdikleri olumsuz etkiler nedeniyle güçleşmektedir. Özellikle siyasal şiddet nedeniyle kendi memleketlerini terk ederek büyük yerleşim yerlerine gelen ailelerin kente uyum sağlamalarında yaşanan sorunlar yanında kentte mevcut yerleşik sakinlerin artan nüfusa bağlı olarak kentsel yaşamlarında görülen bozulmalar kentler için ciddi sorun kaynakları olarak görülmektedir.

Nitelikli bir kentsel yaşamın varlığı için kentleşme sürecinin doğal olması ve kentlileşme ve kentsel bütünleşmenin bu çerçevede ele alınması gerekmektedir. Ancak kent dışından kentlere gelen aşırı nüfus dalgası bu doğal sürecin zedelenmesine neden olmaktadır. Kentsel bütünleşmeyi zedeleyen bu akım beraberinde kent merkezlerinde, güvenlik, suç, konut sıkıntısı, alt yapı yetersizliği, ulaşım gibi fiziksel sorunlar yanında psikolojik ve sosyal içerikli sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Bu nedenle etkin bir kentleşme süreci ve beraberinde gelen kentlileşme ve kentsel bütünleşme sürecinin başta kentsel yönetim olmak üzere merkezi idare ile birlikte ele alınarak çözülmesi gerekmektedir. Bu kapsamda bu birimlerin atılması gereken hukuki, ekonomik, politik düzenlemelerin hayata geçirilmesi kentleşme sürecinin sonucu olan kentlileşme ve kentsel bütünleşme sürecinin kent üzerinde ve kentte yaşayan insanlar üzerinde meydana getireceği olumsuz durumların giderilmesinde ve sağlıklı bir kentleşmenin gerçekleştirilmesinde önemli katkıları olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akpunar, F. (2012). Kente Göçle Gelenlerin Sosyo-Ekonomik Yapısı: Yalova İli Örneği, Yalova Üniversitesi Yayınları, Yalova
- Alkan, N. (2002). Gençlik ve Terörizm, Emniyet Genel Müdürlüğü Terörle Mücadele Dairesi Başkanlığı Yayınları, Ankara
- Avcı, M., (2004). Türkiye’de Siyasal Şiddet ve Polis (1977-1980), Polis Akademisi Yayınları, Ankara
- Chomsky, N. (2000). Terör Ne? Terörist Kim?, Ütopya Yayınları, Ankara İngiltere Terörle Mücadele Kanunu Madde 20
- Çağlar, A. (1997). Terör ve Örgütlenme, Türkiye Ortadoğu Amme İdaresi Dergisi Cilt 30, Sayı 3
- Erkan, R. (2002), Kentleşme ve Sosyal Değişme, Bilimadamı Yayınları, Ankara
- Fiğlalı, E. R. (1998). Din – Laiklik ve İstismarı, Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Dergisi, Sayı 17, Ankara
- Gökçe, B. (1996). Türkiye’nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar, Savaş Yayınevi, Ankara
- Gün, S., Koç, T.ve Ersin, L. (2015). Kamu Yönetimi, 657 Yayınevi, Ankara

- Güven, A. ve Özkiraz A. (2013), “Kentsel Dönüşüm ve Bütünleşme (Tokat Kent Örneği)”, (Editr: Bulut, Y., Eren, V. Sedat Karakaya, S. ve Aydın, A.).Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar, Pegem Akademi. 1. Baskı, Ankara. ss.413-427.
- Güzel, C. (2002). Korkunun Korkusu: Terörizm, Ayraç Yayınevi, Ankara
- Hançerlioğlu, O. (1980). Felsefe Sözlüğü, Cilt:7, Sayı 3, Remzi Kitabevi, İstanbul
- Hazır, H. (2001). Siyasi Şiddet ve Terörizm, Nobel Yayınları, Ankara
- İçli, G.T. (2002). Toplumdan Kopuş: Suç ve Şiddet, --Sosyolojiye Giriş Haz. Sezai İhsan, Martı Yayınevi, Ankara
- İsbir, E. G. (1986).Şehirleşme ve Meseleleri, Ocak Yayınları, Ankara.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1984). Kültürel Psikoloji; Kültür Bağlamında İnsan ve Aile, Yapı Kredi Yayınları, Ankara
- Kara, İ. (2004). Kent Yaşam Alanında Siyasal Şiddetin Ortaya Çıkışı ve Nedenler: İzmir Örneği, Ege Üniversitesi Yayınları, İzmir
- Karakoç, R. (2011). “Göç Edenlerin Kentsel Bütünleşme Ve Siyasal Katılma Durumlarına Yönelik Bir Araştırma: Konya Örneği” SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, C.15, S.21.
- Kartal, S. K. (1978). Kentleşme ve İnsan, Türkiye Ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Ankara
- Kaypak Ş. (2010). Kentsel Dönüşüm Faaliyetlerine Etik ve Sosyal Sorumluluk Temelli Bir Yaklaşım, Niğde Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi, 2010, Cilt 3, Sayı 2.
- Keleş, R. ve Ünsal, A. (1982). Kent ve Siyasal Şiddet, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Yayınları, Ankara
- Keskin, E. B. (2014). Kentleşme Sürecinde Ailenin Değişimi: Bursa’da Bir Alan Araştırması, Uludağ Üniversitesi Yayınları, Bursa
- Kıray, M. B. (1984). Büyük Kent ve Değişen Aile, Türkiye’de Ailenin Değişimi, Toplumbilimsel İncelemeler, Türk Sosyal Bilimler Derneği, Ankara
- Kongar, E. (1976). İmparatorluktan Günümüze Türkiye’nin Toplumsal Yapısı, Cem Yayınevi, İstanbul
- Kongar, E. (1986). Türkiye Üzerine Araştırmalar, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- La Palombara, J. (1974). Politics Within Nations, EnglewoodCliffs, Prentice – Hall
- Merter, F. (1990). 1950-1988 Yılları Arasında Köy Ailesinde Meydana Gelen Değişmeler (Malatya Örneği), TC Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara
- Sencer, Y. (1979). Türkiye’de Kentleşme, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara
- Tezcan, M. (1995). Sosyolojiye Giriş, Seçkin Yayıncılık, Ankara
- Timur, S. (1972). Türkiye’de Aile Yapısı, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara
- Torunoğlu E. (2007). “Kentsel Dönüşüm: Pazarlamanın Dayanılmaz Hafifliği” (Ed: Mengi, A.), Kent ve Planlama Geçmişini Korumak Geleceği Tasarlamak, Ankara: İmge Kitabevi.
- Tulunoglu, D. (2009). Kentleşme Sürecinde Aile Yapısındaki Değişim (Maltepe Örneği, Sakarya Üniversitesi Yayınları, Sakarya
- Türk Dil Kurumu, (1988). Türkçe Sözlük, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara
- Türkyılmaz, A. vd., (1998). Doğu ve Güneydoğu Anadolu’dan Terör Nedeniyle Göçeden Ailelerin Sorunları, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara
- Ülken, H. Z. (1991). Aile, Der: Beylü Dikeçligil, Ahmet Çiğdem. Aile Yazıları Temel Kavramlar, Yapı ve Tarihsel Süreç, TC Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara
- Yenigül, S. B. (2005). Göçün Kent Mekanı Üzerine Etkileri, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, Cilt 18, Sayı 2